

به نام خدای مهربان

نشریه شماره ۱۴۰۱۶

گروه‌های سنی سرگرمی‌ها و اسباب‌بازی‌ها
از نگاه دبیرخانه شورای نظارت بر اسباب‌بازی

۱- گروه‌های سنی

گروه‌های سنی کودک و نوجوان: یک رده‌بندی خاص، برای تفکیک میان آثار مختلف کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. بر پایه این رده‌بندی، کلیه کتاب‌هایی که در این سازمان برای کودکان به چاپ می‌رسند، بر اساس حجم کتاب و تعداد صفحات، میزان نقاشی‌ها، نوع مطلب، و معیارهایی از این قبیل، به شش گروه مختلف تفکیک می‌شوند. شش گروه بدین شرح است:

- گروه الف: سال‌های قبل از دبستان
- گروه ب: سال‌های آغاز دبستان (کلاس‌های اول، دوم و سوم)
- گروه ج: سال‌های پایان دبستان (کلاس‌های چهارم، پنجم و ششم)
- گروه د: دوره اول متوسطه (کلاس‌های هفتم، هشتم و نهم)
- گروه ه: دوره دوم متوسطه (کلاس‌های دهم، یازدهم و دوازدهم)

گفتنی است که این طبقه‌بندی اندکی دچار تغییر و اصلاح شده است.

- گروه الف: آمادگی و سال اول دبستان
- گروه ب: سال‌های دوم و سوم دبستان
- گروه ج: سال‌های چهارم، پنجم و ششم دبستان
- گروه د: هفتم و هشتم و نهم راهنمایی
- گروه ه: دهم و یازدهم و دوازدهم دبیرستان

هر کتابی که کانون چاپ کند، رو و پشت جلدش نوشته شده که متعلق به کدام گروه سنی است. بدین ترتیب، مربیان کانون - هر گاه خودشان هم کتاب را نخوانده باشند - می‌توانند به سادگی دریابند که این کتاب‌ها هر یک برای چه مخاطبی مناسب و قابل توصیه است. مسئولان و برنامه‌ریزان کانون هم می‌توانند برآوردی از کار خویش به دست دهند که هر سال، برای هر گروه سنی، چه آثاری منتشر کرده، و چه نیازهایی را تأمین کرده‌اند.

این طبقه‌بندی بعدها توسط ناشران دیگر نیز مورد استفاده قرار گرفت و البته، گهگاه نیز نقد شد. نقدها عمدتاً در این باره هستند که ممکن است کودکی ۷ ساله به وسیله آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیمی که دیده، کتاب‌های سخت‌تری را بتواند بفهمد. از طرفی کودکی ده ساله به دلایل مختلف کتاب‌های ساده‌تری برای مناسب باشد. در واقع منتقدین این شیوه اعتقاد دارند، کودکان و نوجوانان کتاب‌ها را باید بر اساس سطح فکری و علمی خودشان انتخاب کنند.

گرچه گاه کلی‌گوییانه گفته‌اند این طبقه‌بندی بر اساس اصول روان‌شناسی کودکان صورت گرفته‌است، ظاهراً تاکنون مطالعه دقیق‌تری درباره اسباب و علل توجه به این طبقه‌بندی، یا کشوری که این شیوه از آن اقتباس شده، و مبنای نظری تفکیک کتابها صورت نگرفته‌است.

۲- تغییر گروه‌بندی رده‌های سنی در کتاب‌های کانون

دسته‌بندی سنی مخاطبان کتاب‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان پس از سال‌ها تغییر کرده و تقسیم‌بندی جدیدی برای تولید آثار ارایه شده است (۱۳۹۸).

این تغییر در شیوه دسته‌بندی گروه‌های سنی محصولات کانون پرورش فکری با بررسی تجربه‌های جهانی و شرایط بومی صورت گرفته است. در دسته‌بندی جدید، گروه‌های سنی همچون «+۰» «نوزاد»، «+۲» «نوگام»، «+۴» «نوباوه»، «+۷» «نوخوان»، «+۹» «نونهال»، «+۱۲» «نونگاه»، «+۱۵» «نوجوان» و «اولیای تربیتی، مربیان و پژوهش‌گران» نام‌گذاری شده است.

در ساختار جدید، کمترین سن لازم برای مطالعه، پشت جلد کتاب‌ها درج شده و سقفی برای هر گروه سنی تعیین نشده، بلکه فقط ابتدای آن اعلام شده است. بر اساس رده‌بندی‌های سابق سنی کانون، گروه «الف» شامل کودکان پیش از دبستان می‌شد اما بیشتر آثار منتشر شده به‌صورت عمده به کودکان ۴ تا ۷ سال اختصاص داشت و تعداد آثار مناسب برای کودکان ۰ تا ۴ سال انگشت‌شمار بود که این رده‌بندی اکنون به سه دسته «نوزاد»، «نوگام» و «نوباوه» تقسیم شده است.

در گذشته مخاطب گروه‌های سنی «ب» (۷ سال به بالا)، «ج» (۹ سال به بالا)، «د» (۱۱ سال به بالا)، «ه» (۱۴ سال به بالا) و «اولیای تربیتی کودکان و نوجوانان» در نظر گرفته شده بود. این تغییر پس از بررسی در «شورای عالی کتاب» کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان تصویب شد.

در پشت جلد کتاب‌های جدید کانون جدولی افقی طراحی شده که هر خانه آن به یکی از رده‌بندی‌های سنی اختصاص دارد و گروه سنی کتاب مورد نظر با رنگ سبز تعیین می‌شود. در این رده‌بندی، همچنین نوبت انتشار کتاب‌ها نیز با طراحی ویژه‌ای روی جلد آثار جدید کانون درج شده است.

رده‌بندی‌های سنی، چندین دهه بر روی کتاب‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان ثبت شده بود با این هدف که به مخاطبان در انتخاب کتاب‌های مناسب کمک کند اما در چند سال گذشته بسیاری از کارشناسان حوزه ادبیات و تعلیم و تربیت کودک و نوجوان با توجه به تغییر نظام آموزشی و در عین حال تغییرات نسلی و دانشی مخاطبان، بر لزوم ارایه دسته‌بندی جدید سنی بر روی کتاب‌های کانون و دیگر ناشران این حوزه تاکید می‌کردند.

۳- گروه‌بندی رده‌های سنی در سرگرمی‌های کانون

رده‌بندی سنی سرگرمی‌های کانون با اندکی تغییر نسبت به رده‌بندی سنی کتاب‌های آن ارائه شده است که از یک سو بازه بزرگتری را شامل می‌شود و از سوی دیگر دقت بیشتری در این گروه‌بندی وجود دارد.

نام‌گذاری	گروه فرعی زیرگروه	آموزش و پرورش	گروه اصلی	
نوزاد	۰ تا شش هفتگی	شیرخوارگاه	۰ - ۳ سال	
	شش هفتگی تا شش ماهگی			
	شش ماهگی تا یک سالگی			
	یک سالگی تا دو سالگی			
نوگام	دو سالگی تا سه سالگی	مهدکودک	۳ - ۵	
	۳ تا ۴ سالگی			
نوباوه	۴ تا ۵ سالگی	پیش‌دبستانی	۵ - ۷	الف
	۵ تا ۷ سالگی			
نوخوان	۷ تا ۹ سالگی	ابتدائی اول	۷ - ۹	ب
نونهال	۹ تا ۱۲ سالگی	ابتدائی دوم	۹ - ۱۲	ج
نوجوان	۱۲ تا ۱۵ سالگی	متوسطه اول	۱۲ - ۱۵	د
	۱۵ تا ۱۸ سالگی	متوسطه دوم	۱۵ - ۱۸	ه
امید	۱۸ تا ۲۱ سالگی		۱۸ - ۲۱	
جوان	۲۱ تا ۳۰ سالگی		۲۱ - ۳۰	
بزرگسال	۳۰ به بالا		۳۰ به بالا	

دبیرخانه شورای نظارت بر اسباب‌بازی